

สถานการณ์ทางสุขภาพในเด็กและเยาวชน

โดย

นางดวงทิพย์ ธีระวิทย์

สำนักงานพัฒนาระบบข้อมูลข่าวสารสุขภาพ ภายใต้การทำงานของ
สถาบันวิจัยระบบสาธารณสุข และได้รับทุนสนับสนุนจากสำนักกองทุน
สนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ

พ.ศ.2549

บทสรุปผู้บริหาร

สถานการณ์ด้านโภชนาการของเด็กและเยาวชนที่กำลังเป็นปัญหาอย่างมากในปัจจุบันคือภาวะน้ำหนักเกินและโรคอ้วน ซึ่งจากสถิติของทั้งในแทบทุกส่วนของประเทศทั่วโลกพบว่าในปัจจุบันและต่อไปจะพบเด็กที่มีภาวะโภชนาการเกินโดยเฉพาะในแถบประเทศที่กำลังพัฒนาและกลุ่มประเทศที่พัฒนาแล้วเนื่องจากค่านิยมในสังคมและพฤติกรรมการรับประทานอาหารเปลี่ยนแปลงไปเป็นอาหารที่มีแคลอรีสูง ไม่ว่าจะเป็นอาหารและเครื่องดื่มที่มีแคลอรีสูงกลุ่มอาหารที่มีไขมันสูง นอกจากนี้ปัญหาที่เคยเป็นปัญหาใหญ่ในอดีตแต่ในปัจจุบันก็ยังไม่หมดไป คือปัญหาการอดอยากหิวโหยยังคงเป็นปัญหาที่พบได้ในประชากรของโลกกลุ่มที่ยังยากจนอยู่ แม้ว่าสัดส่วนของประชากรที่ขาดสารอาหารได้ลดลง แต่จำนวนของประชากรโลกได้เพิ่มขึ้นประมาณ 250,000 คนต่อวัน จะเห็นได้ว่าในประเทศที่กำลังพัฒนา จำนวนประชากรที่ขาดสารอาหาร ชนิดเรื้อรัง (Chronic malnutrition) จะลดลงจาก 941 ล้านคน เหลือ 786 ล้านคนในช่วงระยะเวลา 20 ปีที่ผ่านมา อีกทั้งเนื่องมาจากค่านิยมในการมีร่างกายผอมบางของวัยรุ่นโดยเฉพาะในเด็กหญิงก็ทำให้ปัญหาการขาดอาหารยังไม่หมดไป ในเด็กทารกจากสถานการณ์ในปี 2540-2542 ทารกแรกเกิดที่มีน้ำหนักน้อยกว่า 2500 กรัม ยังมีอยู่ร้อยละ 8.49, 8.38 และ 9.86 ซึ่งก็ยังคงเกินเป้าหมายที่กระทรวงสาธารณสุขตั้งไว้เช่นกัน นอกจากนี้ว่า ปัญหาการขาดธาตุเหล็ก ก็ยังเป็นปัญหาพหุโภชนาการ ที่พบบากที่สุดในโลก ประชากรทั่วโลก 1 ใน 3 เป็นโรคโลหิตจาง จากการขาดธาตุเหล็กเสียชีวิตปีละเกือบ 1 ล้านคนจากสถานการณ์ดังกล่าว นับว่าเป็นปัญหารุนแรง อันจะมีผลกระทบต่อการพัฒนาด้านสมอง และสติปัญญาของเด็กอย่างยิ่ง โดยเฉพาะเด็กที่มีการขาดธาตุเหล็กอย่างต่อเนื่อง ภาวะการขาดไอโอดีนในประเทศมีแนวโน้มที่ลดลงอย่างต่อเนื่องซึ่งเป็นผลมาจากการที่ได้ตระหนักถึงปัญหาแล้วนำไปสู่การแก้ไขแต่ปัญหายังคงไม่หมดไป

สถานการณ์ด้านอุบัติเหตุของเด็กและเยาวชนพบว่า มีแนวโน้มเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็วตามความเจริญทางสังคมและการเพิ่มขึ้นของยานพาหนะ จากสถิติของกระทรวงสาธารณสุขในปี พ.ศ. 2536 มีผู้เสียชีวิต เฉพาะในกรุงเทพฯ เป็นเด็กเสียชีวิตจากอุบัติเหตุบนท้องถนนถึง 300 คน ในปี 2542 จากใบมรณะบัตรทั่วประเทศพบว่าเด็กไทยตายจากอุบัติเหตุถึงปีละ 3,000-4,000 คน ทั้งนี้ยังไม่รวมถึงเด็กที่ได้รับบาดเจ็บ และพิการจากอุบัติเหตุ

สถานการณ์ด้านความเจ็บป่วยทางจิตของเด็กและเยาวชน พบว่ามีแนวโน้มเพิ่มขึ้น โดยเฉพาะในเรื่องความเครียดที่เป็นปัญหาที่เกิดขึ้นที่เกิดจากตัววัยรุ่นเองและปัญหาที่เกิดจากครอบครัว จากการแข่งขันและสังคมที่มีแต่สิ่งยั่วยุไม่ว่าจะเป็นยาเสพติด, เพื่อน ,สถานเริงรมย์ต่างๆ เป็นต้น

สถานการณ์ด้านโรคเอดส์ของเด็กและเยาวชน ในช่วง 3 ปีที่ผ่านมา พบว่าอัตราป่วยเอดส์ในกลุ่มหญิงวัยรุ่นมีอัตราป่วยสูงกว่าวัยรุ่นชาย หรือเทียบเท่าเพศชายซึ่งทำให้ต้องพิจารณา หรือศึกษาแนวคิดเกี่ยวกับค่านิยมในเรื่องเพศของเด็กวัยรุ่นยุคใหม่ กลุ่มวัยรุ่นที่มี อายุ 15-19 ปี และอายุ 20-24 ปี มีแนวโน้มของปัจจัยเสี่ยงจากการมีเพศสัมพันธ์สูง ในปี พ.ศ. 2539-2540 อัตราการติดเชื้อจากการมีเพศสัมพันธ์สูงสุด และมีแนวโน้มที่ลดลงในปีต่อ ๆ มาจนถึงปัจจุบัน

สถานการณ์ด้านทันตกรรมในเด็กและเยาวชนจะกล่าวถึงทั้งเรื่องของสภาวะของโรคฟันผุในฟันน้ำนมในเด็กที่จะผุมากในฟันบนซึ่งหน้ามากกว่าฟันล่างซึ่งหน้าและฟันแท้ที่มีแนวโน้มเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่องเมื่อเปรียบเทียบการได้รับบริการที่ผ่านมา ในเด็กอายุ 12 ปี พบว่า เด็กได้รับการรักษาโรคฟันผุ เพิ่มมากขึ้นกว่าเดิม สัดส่วนของฟันผุที่ยังไม่ได้รับการรักษาลดลง ขณะที่การอุดฟันเพิ่มขึ้น ฟันซี่ที่ผุมากในอายุ 12 ปี จะเป็นฟันกรามซี่ที่ 1 ในช่วง 12-15 ปี อัตราการผุของฟันกรามซี่ที่ 2 จะเพิ่มสูงกว่าซี่อื่นๆ อย่างรวดเร็ว

ปัจจัยที่มีผลต่อระดับสติปัญญาของเด็กและเยาวชนที่มีผลตั้งแต่การวางแผนครอบครัวของบิดามารดาอย่างถูกต้อง จนกระทั่งคลอดออกมาสู่ภายนอกตลอดจนการเลี้ยงดูและสิ่งแวดล้อมที่มีผลซึ่งมีทั้งที่หลีกเลี่ยงได้และหลีกเลี่ยงไม่ได้แต่จะทำอย่างไรให้เกิดผลต่อเด็กและเยาวชนน้อยที่สุด

.....

กิตติกรรมประกาศ

สถานการณ์ทางสุขภาพของเด็กและเยาวชนที่เรื้อรังในเล่มนี้ ผู้เขียนขอขอบคุณทุกท่าน ,ทุกหน่วยงานโดยเฉพาะกองโภชนาการ กรมอนามัย กระทรวงสาธารณสุข ,สำนักงานสถิติแห่งชาติ ,หน่วยเวชศาสตร์ฉุกเฉิน ภาควิชากุมารเวชศาสตร์ โรงพยาบาลรามาธิบดี , สำนักงานนโยบายและแผนสาธารณสุข กระทรวงสาธารณสุข , กรมสุขภาพจิต กระทรวงสาธารณสุข , สำนักกระบวนวิชา กรมควบคุมโรค กระทรวงสาธารณสุข และอีกหลายหน่วยงาน ที่กรุณาให้ความอนุเคราะห์ข้อมูล , Website ต่างๆที่ได้เผยแพร่ข้อมูล อีกทั้งยังสามารถ Download ข้อมูลต่างๆที่เป็นประโยชน์ และข้อมูลจากตำราทางวิชาการรวมทั้งผู้ทรงคุณวุฒิและผู้เชี่ยวชาญอีกหลายท่านที่ผู้เขียนได้อ้างถึงในผลงานการวิจัยของท่านที่จะเป็นประโยชน์อย่างสูงในงานวิเคราะห์สถานการณ์ทางสุขภาพของเด็กและเยาวชนนี้ พร้อมทั้งยังช่วยให้งานเขียนนี้มีความสมบูรณ์ยิ่งขึ้นด้วย

คำนำ

สำนักงานพัฒนาระบบข้อมูลข่าวสารสุขภาพภายใต้สถาบันวิจัยระบบสาธารณสุขโดยได้รับทุนสนับสนุนจากสำนักกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพได้ทำการรวบรวมสถานการณ์สุขภาพในเด็กและเยาวชนนี้มาจากหลายแหล่งทั้งในและต่างประเทศไม่ว่าจะเป็นงานเขียนของผู้เชี่ยวชาญที่ทำการศึกษามาอย่างต่อเนื่อง เพื่อสะท้อนถึงปัญหา , อัตราการเกิดโรคนี้ในปัจจุบัน , สาเหตุ , ผลกระทบที่จะเกิดขึ้นได้เมื่อเป็นโรคนั้นหรือภาวะนั้น และ แนวทางการป้องกันรักษาและแก้ไขเมื่อเป็นโรค ให้แก่ผู้สนใจหรือประชาชนทั่วไปที่ต้องการรู้ถึงสถานการณ์สุขภาพของเด็กและเยาวชนในอดีตจนถึงปัจจุบันและยังเป็นเครื่องเตือนว่าหากยังไม่ตระหนักถึงการป้องกันหรือการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมทางสุขภาพเหล่านั้นให้ถูกต้องเสียตั้งแต่วันนี้ จะเกิดอะไรขึ้นในอนาคตอันใกล้นี้

ผู้เขียนหวังเป็นอย่างยิ่งว่าข้อมูลต่างๆที่ได้รวบรวมมานี้จะเป็นประโยชน์และสร้างความตระหนักถึงปัญหาที่เกิดขึ้นในด้านสุขภาพแก่ผู้สนใจเอง , ครอบครัว , ชุมชนจนถึงประเทศชาติ และสามารถนำไปปรับเปลี่ยนให้เกิดพฤติกรรมทางสุขภาพสิ่งที่ดีขึ้นบ้างไม่มากก็น้อย

ผู้เขียน

กันยายน 2549

สารบัญ

	หน้า
● กิตติกรรมประกาศ	i
● บทสรุปผู้บริการ	ii
● คำนำ	iii
● บทที่ 1 สถานการณ์ด้านโภชนาการของเด็กและเยาวชน	1-56
- ภาวะน้ำหนักเกินและโรคอ้วน	1
- ภาวะขาดสารอาหาร	19
- ภาวะขาดธาตุเหล็ก	32
- ภาวะขาดไอโอดีน	46
● บทที่ 2 สถานการณ์ด้านอุบัติเหตุของเด็กและเยาวชน	57-68
● บทที่ 3 สถานการณ์ด้านความเจ็บป่วยทางจิตของเด็กและเยาวชน	69-82
● บทที่ 4 สถานการณ์ด้านโรคเอดส์ของเด็กและเยาวชน	83-91
● บทที่ 5 สถานการณ์ด้านพันธุกรรมในเด็กและเยาวชน	92-102
● บทที่ 6 ปัจจัยที่มีผลต่อระดับสติปัญญาของเด็กและเยาวชน	103-104